

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Första kammaren.

Nr 28.

Onsdagen den 2 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Justerades protokollen för den 25 och den 27 nästlidne april.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare!

Undertecknad anhåller om ledighet från riksdagsarbetet för den tid bifogade läkarintyg utvisar.

Enskede den 1 maj 1928.

Högaktningsfullt

J. E. Berglund.

Att riksdagsmannen herr *J. E. Berglund* på grund av luftrörskatarr är oförmögen till arbete tills vidare under minst 1 vecka, intygas.

Enskede den 30 april 1928.

Alfred Ericsson.

leg. läk.

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, den i läkarintyget angivna oförmågan till arbete varade.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtande nr 10, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet; samt

bevillningsutskottets betänkande nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 381) om arvsskatt och skatt för gåva.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 3.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionering av besiktningsmän vid exportslakterier och andra enskilda, under offentlig kontroll ställda slakteriinrättningar;

nr 39, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om årligt understöd åt eldaren vid riksbankens avdelningskontor i Umeå E. A. Bäckströms änka; samt

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för befattningshavare vid domkapitlens expeditioner m. m., i vad avser viss ersättning till prästerskapets änke- och pupillkassa från ett under elfte huvudtiteln uppfört förslagsanslag, jämte en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av egendomen Gustafshög till bränsledepå för flottans station i Stockholm.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en professur i flygteknik vid tekniska högskolan m. m.

I en till riksdagen den 17 februari 1928 avlåten proposition, nr 96, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

A. beträffande tekniska högskolan:

1. besluta, att vid tekniska högskolan skulle från och med den 1 juli 1928 inrättas en professorsbefattning i flygteknik med enahanda avlönings- och pensionsförmåner, som vore förenade med övriga professorsbefattningar vid högskolan, och med skyldighet för befattningens innehavare att vara underkastad de för dessa förmånens åtnjutande fastställda villkoren och bestämmelserna;

2. dels öka det i den nuvarande ordinarie staten för tekniska högskolan upptagna förslagsanslaget till avlöningar till professorer, nu 397,500 kronor, med 11,500 kronor till 409,000 kronor;

dels ock vidtaga de ändringar i den i staten för tekniska högskolan under rubrik: Befattningshavare å ordinarie stat upptagna anmärkningen, att professorsbefattningarna vid högskolan angäves till 36 samt att under 36) ytterligare en professor infördes med ämnesområde: flygteknik;

3. minska det i den nuvarande ordinarie staten för tekniska högskolan upptagna anslaget till arvoden till speciallärare, nu 107,500 kronor, med 3,000 kronor till 104,500 kronor samt

4. öka det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid tekniska högskolan, nu 692,800 kronor, med 8,500 kronor till 701,300 kronor.

B. beträffande uppförandet och inredandet av ett flygtekniskt laboratorium:

till uppförande i huvudsaklig överensstämmelse med i ärendet företedda ritningar och kostnadsförslag å tekniska högskolans område vid Valhallavägen i Stockholm av ett flygtekniskt laboratorium samt till inredande och utrustning

Ang.
en professur i
flygteknik vid
tekniska hög-
skolan m. m.

av nämnda laboratorium i huvudsaklig överensstämmelse med av de i statsrådsprotokollet omnämnda sakkunniga framlagda beräkningar och förslag bevilja ett belopp av 355,000 kronor samt därav såsom extra reservationsanslag anvisa för budgetåret 1928—1929 ett belopp av 50,000 kronor.

Ang.
en professur i
flygteknik vid
tekniska hög-
skolan m. m.

(Forts.)

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag,

a) besluta, att vid tekniska högskolan skulle från och med den 1 juli 1928 inrättas en professorsbefattning i flygteknik med enahanda avlönings- och pensionsförmåner, som vore förenade med övriga professorsbefattningar vid högskolan, och med skyldighet för befattningens innehavare att vara underkastad de för dessa förmånens åtnjutande fastställda villkoren och bestämmelserna;

b) dels öka det i den nuvarande ordinarie staten för tekniska högskolan upptagna förslagsanslaget till avlöningar till professorer, nu 397,500 kronor, med 11,500 kronor till 409,000 kronor,

dels och vidtaga de ändringar i den i staten för tekniska högskolan under rubrik: Befattningshavare å ordinarie stat upptagna anmärkningen, att professorsbefattningarna vid högskolan angåves till 36 samt att under 36) ytterligare en professur infördes med ämnesområde: flygteknik;

c) minska det i den nuvarande ordinarie staten för tekniska högskolan upptagna anslaget till arvoden till speciallärare, nu 107,500 kronor, med 3,000 kronor till 104,500 kronor, samt

d) öka det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid tekniska högskolan, nu 692,800 kronor, med 8,500 kronor till 701,300 kronor;

e) avslå Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avsåge uppförandet och inredandet av ett flygtekniskt laboratorium.

Reservationer hade avgivits

1) av herr *Oscar Olsson*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition;

2) av herrar *Lindblad*, *Nilsson* i Malmö, *Carlsson* i Gävle, *Johansson* i Fredrikslund, *Carlsson-Frosterud*, *Olsson* i Blädinge, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Törnkvist* i Karlskrona och *Kristensson* i Göteborg, vilka ansett, att utskottet bort avstyrka Kungl. Maj:ts proposition;

3) av herrar *Asplund* och *Anderson* i Råstock, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i denna reservation angivits.

Herr statsrådet **Almkvist**: Herr talman, mina herrar! Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att bevilja dels erforderligt anslag för upprättande vid tekniska högskolan av en professur i flygteknik, dels ett anslag på 50,000 kronor för nästkommande budgetår för att möjliggöra begynnelsen av upprättandet av ett flygtekniskt laboratorium, förenat med högskolan. Statsutskottet har tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag i vad det avser inrättandet av en flygprofessur, men däremot avstyrkt detsamma i vad det avser anordnandet av ett flygtekniskt laboratorium. Med hänsyn till detta avslagsyrkande skall jag be att få framhålla vissa synpunkter.

Frågan om inrättande av en flygprofessur vid tekniska högskolan är ju av gammalt datum. Den bragtes på tal redan 1920; den föranledde då icke direkt bifall, men riksdagen beslöt på grundval av den föreliggande framställningen att inrätta en speciallärarebefattning vid högskolan. Sedermera ha så gott som varje år framställningar blivit gjorda från tekniska högskolans styrelse om, att professuren skulle inrättas. Föregående departementschefer ha ställt sig välvilliga till tanken, men av olika anledningar icke fram-

Ang.
en professur i
flygteknik vid
tekniska hög-
skolan m. m.

(Forts.)

lagt något förslag. År 1926 ville dåvarande departementschefen för sin del gärna lägga fram förslaget i fråga, men i den utredning, som då förebragtes från tekniska högskolan — särskilt hade förhållandet blivit påpekat av ingenjörsvetenskapsakademiens tekniska kommitté — framgick, att om denna professur skulle få den betydelse, som med densamma var avsedd, vore det nödvändigt att också vid högskolan inrätta ett aerodynamiskt institut, som kunde stå i den vetenskapliga forskningens och undervisningens tjänst. Av de icke fullständiga men approximativa kostnadsberäkningar, som omnämndes i denna utredning, framgick, att det skulle behövas ett anslag på inte mindre än 500,000 kronor för ett sådant aerodynamiskt laboratorium. Då frågan om ett dylikt alltså tämligen snart skulle komma att bli aktuell och Kungl. Maj:t i alla fall nödgas framlägga ett förslag i den riktningen för riksdagen, fann sig departementschefen förhindrad att, innan ytterligare och mera bestämda utredningar hade verkställts, tillstyrka förslag till riksdagen det året. På grundval av det uttalande, som gjordes i statsverkspropositionen till 1927 års riksdag, begärde och erhöll departementschefen bemyndigande att tillkalla sakkunniga för att verkställa utredningen i fråga. Till sakkunniga utsågos landshövdingen Lübeck, chefen för flygvapnet, generalmajor Amundson, och rektorn vid tekniska högskolan Lindmark. Dessa fingo sedermera till sitt förfogande såsom sakkunnigt biträde dels docenten vid tekniska högskolan Malmer, dels professorn vid tekniska högskolan Lallerstedt. I november 1927 förelåg de sakkunnigas yttrande, vari framhölls nödvändigheten av att en professur inrättades snarast möjligt, enär vårt land redan länge med hänsyn till flygteknikens och flygindustriens utveckling kunde sägas vara efterblivet i jämförelse med förhållandena i flera andra länder. De sakkunniga stannade emellertid inte vid att föreslå inrättandet av ett litet laboratorium, som skulle kunna i och för sig tillfredsställa undervisningens och den vetenskapliga forskningens krav, utan de föreslogo att det skulle utvecklas därhän att jämväl flygvapnets och flygindustriens behov av ett modernt laboratorium samtidigt skulle kunna tillgodoses. De uttalade därför enhälligt att laboratoriet icke borde ges den ringa omfattning, med vilken tekniska högskolan för sin del skulle kunna vara tillfredsställd, utan den större, som vore erforderlig för att det skulle kunna bilda en central för flygteknikens och flygindustriens utveckling i vårt land. Kostnaderna härför beräknades till sammanlagt 355,000 kronor och understego således högst väsentligt den förut beräknade kostnads-summan av 500,000 kronor för upprättandet av ett enbart för undervisningsändamål avsett aerodynamiskt laboratorium.

Jag finner det betänkligt att statsutskottet har ansett sig böra avstyrka förslaget i denna del, och detta ur olika synpunkter. Dels kommer givetvis vår efterblivenhet på detta område att bli ännu mer markant, då icke till vederbörande professors förfogande ställes ett sådant laboratorium, som är nödvändigt för att de studerande skola få den största möjliga nytta av den undervisning, som meddelas, och kunna på övningarnas och experimentens område följa med utvecklingen. Jag finner det dessutom ur ekonomisk synpunkt i hög grad otillfredsställande, att statsutskottet avvisat tanken på ett sammanförande av olika uppgifter inom ett centralt institut. Därav kommer givetvis att följa att man sedermera, inom jämförelsevis kort tid, nödgas framställa förslag dels om upprättande vid tekniska högskolan av ett forsknings- och undervisningslaboratorium, och dels om inrättande av ett annat laboratorium för flygvapnets och flygindustriens del. Det säger sig självt, om man tar i betraktande den kostnadssumma, som nu är beräknad, 355,000 kronor, att ett sådant vidlyftigare ordnande av de oundgängliga kraven på detta område kommer att dra väsentligt högre kostnader.

Jag ber, herr talman, få hemställa att första kammaren måtte besluta att

bifalla Kungl. Maj:ts förslag på ifrågavarande område. Jag gör denna hemställan så mycket hellre, som jag icke kan finna de skäl, som statsutskottet anfört mot Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt, vara av särdeles bärande beskaffenhet. Det viktigaste skälet är, att detta institut skulle få en omfattning, som inte är jämförlig med övriga till tekniska högskolan knutna laboratorier. Jag vill gentemot detta skäl invända, att forskningen på cellosakemiens område och forskningen på flygteknikens område för närvarande i vårt land står i en klass för sig. Lika väl som det är väl motiverat att vid tekniska högskolan ha ett särskilt laboratorium av betydande storlek för tillgodoseende av cellosakemiens forskningar, lika befogat kan det vara att på flygteknikens och flygindustriens område gå in för en mer än vanligt utvecklad anordning. Utskottet har vidare såsom skäl för sitt avstyrkande anfört, att bullret vid detta flygtekniska laboratorium skulle komma att störa inverka på det närliggande Röda korsets sjukhem. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att de sakkunniga, som väl kunna sägas utgöra landets främsta experter på ifrågavarande område, jämväl ägnat uppmärksamhet åt denna sida av saken och därvid förklarar att med hänsyn till de anordningar, som äro föreslagna, propelleranordningar företrädesvis, och med hänsyn till de isoleringsanordningar, som föreslås, bland annat tre dubbla glas i fönstren, så komma ljudstörningarna att i största möjliga grad minskas. Av de myndigheter, som yttrat sig i frågan, är det heller ingen, som i detta avseende haft något att anföra, mer än Djurgårdsförvaltningen, riksmarskalksämberet samt i någon mån även byggnadsstyrelsen, som erinrat om att sjukhemmet ligger nära, men som förklarar sig inte ha något emot denna anordning, därest tillfredsställande ljuddämpningsanordningar kunna vidtagas. Jag ber vidare att få erinra om att både flygstyrrelsen och chefen för generalstaben ha tillstyrkt ifrågavarande förslag i den form, som de sakkunniga ha framlagt och motiverat det samma. Jag skulle finna det i hög grad beklagligt för särskilt den inhemska flygindustriens utveckling, om riksdagen skulle avslå denna framställning och frågan kastas ut till en förnyad utredning, som sannolikt endast skulle leda till ett förslag av mera vittgående och i ekonomiskt hänseende mera krävande beskaffenhet.

*Ang.
en professur i
flygteknik vid
tekniska hög-
skolan m. m.*
(Forts.)

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Vi äro några i statsutskottet, som ha funnit anledning att reservera oss, inte allenast mot statsutskottets förslag, utan även mot förslaget i dess helhet, det vill säga för avslag på Kungl. Maj:ts förslag. Vi anse nämligen att tiden ännu inte är inne att fatta ett beslut som det här ifrågasatta. Vi anse att ännu en tid framåt får ett litet land som Sverige söka utnyttja de forskningsresultat, vartill de större, förmögare länderna kunnat komma. Jag vill blott som ett exempel på att det kostar pengar att utexperimentera flygmaskiner nämna att det tremotoriga plan, som går mellan Stockholm och Helsingfors och mellan Malmö och Amsterdam, har i experimentkostnader gått till 3 miljoner kronor. Inför sådana siffror är det nog klokt att ställa sig avvaktande. Om man anslår de medel, som här äro begärda, så får man säkerligen inte på långa vägar igen ett resultat, som kan svara häremot. Vårt land har inte kunnat göra någon större insats i fråga om biltillverkningen. Nu har man ju emellertid kommit så långt att staten satt sig i spetsen för en utredning om tillverkning av motorer. Det förefaller mig, som om man borde lägga ner hela sin kraft på detta arbete och avvakta resultatet i övrigt.

En annan utväg än forskningsinstitut skulle säkerligen kunna anlitas med avsevärt större fördel. Vart skola till exempel alla dessa ingenjörer ta vägen, som man skall utbilda vid detta institut? Ha vi behov av dem? Den civila flygtrafiken behöver kanske ett plan om året, och försvaret köper av gammal

Ang.
en professor i
flygteknik vid
tekniska hög-
skolan m. m.

(Forts)

vana delvis från utlandet. Vart skola således dessa utbildade människor ta vägen? Jo, de söka sig ut till utlandet. Vore det då inte bättre att man ställde sig avvaktande, och om man påträffade någon duktig person, som vore lämpad för studier på detta område, skickade honom i väg med ett större stipendium och lät honom utbilda sig och komma hem med den erfarenhet han kunde ha fått, som vi sedan tillsvidare kunde tillgodogöra oss? Det förefaller mig vara detta resultat, som man bör försöka komma till. Man bör inte utsätta sig för risken att få en lösning, som säkerligen inte skulle tilltala någon. Att man beslutar sig för att ta i anspråk en så stor del av det begränsade utrymme, som finns vid högskolan, är ganska anmärkningsvärt, och man kan inte annat än förvåna sig däröver. När man talar om, att ifall ett sådant forskningsinstitut eller laboratorium förlades däruppe, så finge man väl arrangera något slags dubbelfönster för att stänga ute buller, så undrar jag om man inte ändå har tider här i vårt land, fastän man är i den kalla norden, då man behöver ha fönstren öppna för att få frisk luft.

Det förefaller mig som om detta förslag är av beskaffenhet att verka osäkert och att det således är skäl att frågan lägges på bordet tillsvidare, medan man under tiden utnyttjar resultaten utifrån. Under sådana förhållanden, herr talman, och då jag inte kan finna att man erhåller några fördelar, motsvarande de utgifter, som äro förenade med ett beslut i denna riktning, ber jag att få yrka avslag inte allenast på statsutskottets förslag, utan på Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Jag ger den siste ärade talaren rätt i att det naturligtvis är bättre att avslå alltsammans än att taga utskottsförslaget. Den utgångsställning, som talaren hade, kan jag däremot inte alls gilla, då han talade om vårt lilla fattiga land och hurusom vi, då det gäller stora saker på näringslivets område, skola vänta tills de stora länderna ha gjort sitt, så att vi sedan kunna komma fram och skörda frukterna därav. Det är inte några moraliska betänkligheter jag har mot den siste talaren i det fallet. Vore det så att vi kunde ordna vårt näringsliv och vårt vetenskapliga liv på det sättet, att vi lät de stora länderna göra de första ansträngningarna och sedan parasiterade på dem, så vill jag inte opponera mig emot att det kunde vara en nyttig utväg. Det är således inte därför att ståndpunkten på något sätt är omoralisk, som jag opponerar mig, utan snarare därför att jag tycker att det är en dum ståndpunkt. Jag kan inte tänka mig att man i längden på något område, vare sig det vetenskapliga eller det praktiska, skulle kunna komma fram på det sättet, att man lät de stora länderna göra arbetet, och sedan inbillade sig att man kunde vara färdig att rycka in och omedelbart rycka upp vid sidan av de stora länderna. Skall vårt land klara sig i konkurrensen på olika områden, så tror jag att det är galet att ställa upp parasiteringen som ledande princip. Jag tycker att då vi se på det svenska näringslivet, så ha vi inte någon anledning att förtvivla, ifall vi redligt arbeta och göra vad vi kunna. Just ur den synpunkten tycker jag också, att när det gäller en för vårt näringsliv så stor och genomgripande åtgärd som att försöka komma fram på den flygtekniska forskningens område, så böra vi inte hesitera.

Att gå fram på den väg, som utskottet gör, är emellertid det sämsta tänkbara. Utskottet vill göra gesten och betala en hel del pengar för att få göra gesten, men det vill inte göra något ordentligt. Till synes går utskottet in för att tillsvidare ta ett litet laboratorium och att sedan utreda frågan om ett större laboratorium. Jag kan i förtroende meddela kammaren att utskottet menar, att ta vi det lilla laboratoriet, så ha vi därmed praktiskt taget för framtiden fällt det stora, och därför kan det gärna utredas. Jag tror att statsrådet i det fallet har en ganska god ståndpunkt, då han inte vill kasta ut det stora labo-

ratoriet till förnyad utredning. En utredning kan komma till stånd, men har riksdagen uttalat sig för det lilla laboratoriet, så kan riksdagen vara tämligen säker på att *inte* få det stora. Nå, vad skulle det vara för olycka med det? Jo, skall denna professur bli till den verkliga nytta och få den genomgripande betydelse, som avses av dem, som gå in för den, så tror jag inte det är nyttigt och inte tillräckligt med ett, jag skulle vilja säga, leksakslaboratorium, låt vara att vi kalla det ett vetenskapligt leksakslaboratorium. Det är alldeles säkert på det sättet, att vår flygtekniska utveckling skulle ha nytta av ett tillräckligt stort forskningslaboratorium i överensstämmelse med den plan, som de sakkunniga ha uppgjort. Jag begriper ju inte dessa tekniska saker, jag är inte *läckman* därvidlag, utan jag får följa mitt omdöme, sedan jag har hört de sakkunniga, och jag måste då säga att Kungl. Maj:ts proposition förefaller mig vara synnerligen väl avvägd, synnerligen väl genomtänkt och förberedd och lämna synnerligen starka skäl för den ståndpunkt, till vilken Kungl. Maj:t har kommit.

Jag vill inte förneka att man skulle kunna gå vägar, som äro mera praktiska, åtminstone från lekmannens synpunkt, än dem, som Kungl. Maj:t har föreslagit. Vad statsutskottet opponerar sig emot är planen att lägga denna stora institution på tekniska högskolans område. Jag kan mycket väl tänka mig att det skulle vara lämpligare att lägga den t. ex. ute vid flyghamnen. Det är bara tre kilometer och spårvägslinje dit. Det skulle mycket väl kunna tänkas, att stora tekniska institutioner med fördel skulle kunna förläggas dit av olika skäl, som jag inte skall gå vidare in på. Men då jag står inför valet att gå på avslag på hela framställningen eller yrka bifall till den kungl. propositionen, så tycker jag i olikhet med herr Nilsson i Malmö, att vi väntat alldeles för länge som vi redan gjort. Vi ha inte råd att förlora det ena året efter det andra, då det gäller en vetenskap av den stora praktiska betydelse, som det här är fråga om. Jag kan inte heller tycka att de kostnadsberäkningar, som äro framlagda för den flygtekniska institutionen, äro på något sätt avskräckande, sedan summan blivit begränsad till 350,000 kronor. Man har sagt att driftkostnaderna skulle bli större med ett sådant institut än med ett vanligt övningslaboratorium. Ja, visserligen. Men även om det skulle röra sig om ett par tiotusental kronor om året, så kan det väl inte spela någon avgörande roll.

Nej, det är en annan sak, som här ligger i vägen och som herrarna kanske böra tänka ett ögonblick på, och den saken kan formuleras på det sättet, som den också har formulerats, att varför skola vi ge tekniska högskolan ett så stort laboratorium, då vi inte kunna ge universiteten lika stora? Man talade här för en tid sedan om avundsjukans dygd eller odygd, och det talet kanske rinner någon i tankarna, när denna invändning från inflytelsesrikt håll nu göres mot tekniska högskolan! Då vi inte ha råd att ge universiteten sådana institut, varför skola vi då börja på detta håll? Statsrådet var redan inne på saken, då han talade om cellulosaforskningen, som han mycket riktigt ställde i samband med den professur, som det här är fråga om. Det gäller den tekniska utvecklingen i vårt land, det gäller vårt lands näringsliv i genomgripande hänseenden. Jag skulle tro att i och med det att den svenska tekniska vetenskapen kommer i intimare samverkan med vår storindustri, så komma både industrien och vetenskapen att ha synnerligen stor fördel av denna växelverkan. Det har skett i fråga om cellulosalaboratoriet, varom förslag snart kommer att föreläggas riksdagen. Det har inte direkt skett i fråga om denna professur, men det är ju otvivelaktigt, som de herrar, som till äventyrs läst propositionen, ha kunnat finna, att industriens män, näringslivets män äro synnerligen starkt intresserade även av detta laboratorium.

Kammaren står nu, såvitt jag förstår, inför valet mellan att gå den av Kungl. Maj:t förordade vägen och uttala sig både för professuren och för

Ang.
en professur i
flygteknik vid
tekniska hög-
skolan m. m.

(Forts.)

Ang.
en professur i
flygteknik vid
tekniska hög-
skolan m. m.

(Forts.)

det flygtekniska institutet eller att välja utskottets väg, det vill säga i dag formellt besluta att ta professuren och det lilla institutet för att sedan i framtiden ta det stora institutet också. Jag kan inte underlåta att säga att den motivering, som utskottet har, förefaller mig litet dyrbar på en punkt, nämligen att detta institut egentligen inte direkt hör till åttonde huvudtiteln, utan att medlen böra tagas från försvarshuvudtiteln eller från någon annan huvudtitel. Jag tycker att det borde röra oss ganska litet, varifrån pengar tagas, då det i alla fall är statens pengar, som gå. Huvudsaken är väl i alla fall att detta institut kommer till stånd, och ingen kan väl förneka att ett sådant institut i egenskap av forskningsinstitut mycket starkt hör ihop med åttonde huvudtiteln. Jag sade att det är formellt, som saken ligger på det sättet, att riksdagen i dag inbjudes att ta provisoriet, detta lilla institut, för att i framtiden möjligen ta det stora. Men ifrån sparsamhetssynpunkt — och det är ju en sådan, som statsutskottet bör anlägga — kan jag inte förstå att riksdagen i dag bör besluta ett litet forskningsinstitut, som i framtiden kanske skulle bli onödigt. Kanske någon av utskottets ledamöter kan förklara den saken, så att den går i oss? Jag har inte kunnat få i mig, att den verkliga meningen varit, att vi i dag skulle ta en liten institution och sedan i framtiden dessutom få en stor institution. Ty, se herrarna, det är nog inte meningen, att det skall vara på det sättet. Meningen är den, att man i dag skall vifta med en större institution i en framtid för att få en liten institution, den verkliga meningen är att om vi genomdriva den lilla institutionen i dag, så kan man tämligen lugnt anse den stora institutionen vara begravnen! I valet mellan utskottet och herr Johan Nilsson kommer jag att instämma med herr Nilsson, ty jag anser det säkrare att nu fälla hela frågan och få den tillbaka på ett mera rationellt och förnuftigt sätt än den ligger i dag, än att stympa den och få en anordning, som skulle bli den sämsta möjliga.

Visserligen äro ett par optimistiska reservanter antecknade här, vilkas optimism vida övergår min. Jag tror dock inte, att de skola kunna få riksdagen att gå med på att stryka ur motiveringen allt, som rör den lilla institutionen, taga flygprofessuren samt låta frågan för övrigt stå öppen för framtiden i hopp, att till nästa riksdag riksdagens ledamöter skola hinna sätta sig in i saken och besluta på ett förnuftigt sätt. Jag tror icke mycket på, att det går för sig. Jag håller mig till verkligheten, så nära som möjligt till det som antagligen kan genomföras, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Bergqvist: Frågan om inrättande av en professur i flygteknik vid tekniska högskolan har redan åtminstone vid ett par föregående riksdagar dryftats. Ärendet har då framburits inför riksdagen i form av motioner, och riksdagen har uttalat sitt behjärtande av själva förslaget, men icke ansett sig kunna på enskilda motionärens initiativ antaga det. Nu föreligger frågan i en kungl. proposition, och utskottet har ställt sig välvilligt till denna proposition samt tillstyrkt inrättande av en professur. Emellertid har Kungl. Maj:t med sitt förslag om inrättande av denna professur också förknippat ett förslag om inrättande av ett större flygtekniskt laboratorium eller en flygteknisk institution i förening med tekniska högskolan. Detta förslag har utskottet icke ansett sig i frågans nuvarande läge kunna tillstyrka. Det är klart, att en professor i flygteknik behöver ett laboratorium, men han behöver icke för sin vetenskapliga verksamhet ett stort institut så som Kungl. Maj:t föreslagit. Detta institut skulle tjäna icke bara den vetenskapliga forskningen på området, utan det skulle även tjäna näringslivet i landet och försvaret. Man har då inom statsutskottet ansett, att detta institut icke kan ha det inre samband med själva tekniska högskolans verksamhet, att det nödvändigt behö-

ver dit förläggas. Det har ock mött betänkligheter, att ett så stort institut skulle förläggas till tekniska högskolans område. Detta område börjar nämligen bli va ganska upptaget av olika institutionsbyggnader, och i den plan över området, som vi haft tillgänglig i utskottet, ha vi sökt bedöma, vilken utveckling som kan förutses för framtiden. Därvid hava vi funnit, att det område, som ännu icke bebyggt, icke är större än att man måste beräkna att taga det i anspråk för sådana ändamål, som i trängre mening höra till tekniska högskolans verksamhet. Därför har utskottet som sagt icke kunnat undgå att hysa betänkligheter mot att man nu på detta område upptager ett större utrymme för inrättande av en så vidlyftig institution som den här ifrågavarande. Man har ansett, att ett sådant institut mycket väl skulle kunna läggas på någon annan plats, t. ex. någonstades i Stockholmstrakten. Därvid ha nämnts Högernäs och andra platser, och det har sagts, att institutionen förlagd där fullt ut lika gott skulle kunna tjäna sitt ändamål, som om den låge inom själva tekniska högskolans område.

Vidare har också, såsom redan här påpekats, yppats farhågor för att man genom att förlägga laboratoriet till högskolans område skulle utsätta de närliggande sjukhusen för buller, som otvivelaktigt komme att sprida sig från denna anstalt. Man må isolera hur mycket som helst, så kommer det alltid buller från laboratoriet. Särskilt skulle Röda korsets sjukhem, som ligger helt nära, få olägenhet därav, men sannolikt även Sofiahemmet. Man måste taga hänsyn till dess omständigheter, och man bör åtminstone inte utan nödvång ställa till så, att lugnet på våra sjukvårdsanstalter störes.

Det har också anmärkts, att när detta flyginstitut skulle komma att tjäna i huvudsak andra syften än undervisningsändamål, nämligen näringslivet och försvaret, det strängt taget inte hör under åttonde huvudtiteln. Nu yttrade herr Oscar Olsson på tal härom, att man inte bör fästa något vidare avseende vid denna invändning, ty det borde röra oss rätt litet, varifrån pengarna komma, bara de komma. Emellertid måste man ha en viss reda uti rikets budget och icke blanda ihop anslag till alla möjliga olika ändamål. Om man ser på den kungl. propositionen, finner man, att även där förutsatts, att det sedermera skall komma under utredning, huruvida detta laboratorium skall i framtiden förbli under åttonde huvudtiteln eller flyttas över till någon annan huvudtiteln. Jag tror emellertid, att det är lämpligast, att den saken ordnas från början.

Sedan har framhållits, att den lösning, som statsutskottet föreslagit, endast skulle vara en halvmesyr. Man ger en professur, men man ger inte något laboratorium. Jag vill då fästa uppmärksamheten på att utskottet icke avklippt frågan om inrättandet av ett laboratorium, och utskottet har icke ens ställt sig avvisande till frågan om ett större flyginstitut, fastän detta icke skulle förläggas till tekniska högskolan.

Är det då av något intresse eller av någon vikt, att professuren inrättas innan själva laboratoriefrågan och institutionsfrågan lösts? Utskottet har ansett, att så är, och denna sin mening har utskottet grundat på samma skäl som tekniska högskolans lärarkollegium uttalat i ett utlåtande till Kungl. Maj:t 1924 i frågan, där lärarkollegiet säger: »I detta sammanhang får lärarkollegiet framhålla vikten av att professuren i flygteknik kommer till stånd fortast möjligt för att de vetenskapliga synpunkterna skola bliva tillgodosedda redan vid laboratoriets ordnande och utrustning och för att nödigt samband med undervisningen vid högskolan skall från början åvägabringas.» Enligt lärarkollegiets mening synes det alltså vara en praktisk anordning, att professuren först inrättas och besättes med innehavare, och att den nye professorn får utöva ledningen vid inrättandet av laboratoriet. Jag kan därför knappast finna det naturligt, att om man skall välja emellan utskottets förslag och ett

Ang.
en professur i
flygteknik vid
tekniska hög-
skolan m. m.
(Forts.)

Ang.
en professor i
flygteknik vid
tekniska hög-
skolan m. m.
(Forts.)

avslag på hela frågan, man då, om man vill saken, väljer avslaget såsom några här förklarar sig ämna.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman, blott ett par ord.

Herr Oscar Olsson är alltid en dyrbar man. Han ställer sig i överkanten, då det gäller utgifter. Därmed räddar han sin själ och övertygar sig själv att alltid stå på den klokaste sidan. Jag medger, att det från herr Olssons håll kanske kan verka litet obetänksamt att yrka avslag här, men i detta fall är det säkerligen det klokaste och att man gör saken den största tjänsten med att vara återhållsam. Herr Oscar Olsson har nu under sin vandring från statsutskottet och hit modifierat sin uppfattning om vad som i denna fråga skulle vara mest moraliskt. Han ansåg nämligen bestämt och klart, att det var omoraliskt att »parasitera», såsom hans ord föllo, på utlandet i detta avseende. Jag anser däremot, att ett litet land i de flesta fall inte har något annat att göra, och vi nödgas göra det dagligen. Om vi nu göra denna insats här på 3 1/2 hundratusental kronor, så vill jag fråga: vad är det för insats, vi i själva verket skulle göra med dessa pengar? Jag tror, att det bleve för oss att lunka med så sakta och försöka se efter vad de andra länderna gjort men inte kunna med våra begränsade resurser göra någonting nämnvärt själva. Är det inte därför bättre att avvakta tiden? Vi ha avvaktat tiden i fråga om bilindustrin, det vill säga vi ha inte förmått något på det området. Vad är då naturligare än att vi ställa oss avvaktande även här, då det säkerligen skulle komma att bli mycket dyrare för oss att konstruera flygmaskiner än för tillverkning köpa modeller utifrån?

Nu säger mellertid herr Oscar Olsson här, att ett avslag skulle innebära en dumhet, men dumheten torde tvärtom ligga uti att offra pengar utan den ringaste mening. Men någon större dumhet måtte väl avslaget icke vara, då herr Oscar Olsson slutar med att säga, att han måste rösta för avslagsyrkandet, då han icke vill sluta sig till utskottet. Och vare sig herr Oscar Olsson uppfattade det eller ej, måste jag säga, att han på ett övertygande sätt motiverade vårt avslagsyrkande, i det han yttrade, att om man tager statsutskottets förslag i dag, misstänker han att några av statsutskottets ledamöter anse, att frågan därmed är ur världen. Men det är den inte, menade han, utan det stora laboratoriet och forskningsinstitutet kommer att genomföras i alla fall. Är inte detta ett mycket starkt belägg för att man bör vänta med anslagsfrågan, tills man får hela frågan upp på bordet? Och jag skulle vilja tillägga, att det då icke kan bli tal om att lägga något forskningsinstitut på den till utrymmet mycket starkt begränsade tomten uppe vid tekniska högskolan. Detta forskningsinstitut bör förläggas i samband med någon fabrik, som tillverkar flygmaskiner, så att på det sättet forskningen kommer att gå hand i hand med det praktiska arbetet.

Jag tror, att detta är vägen. Kan man komma med ett sådant förslag i framtiden, skall jag för min del inte sätta mig häremot. Jag har många gånger kämpat för att man skall räcka en hjälpande hand åt flyget, och jag för min del är beredd att när som helst sträcka den handen vidare. Men jag anser, att man då bör komma med ett förslag på en tid då man verkligen kan göra något. Nu kan man ingenting göra, och frågan faller inte heller i sjön i händelse av ett avslag. Ty vi ha redan vid högskolan en lärare som undervisar i detta ämne.

Med vad jag yttrat har jag inte funnit anledning att avstå från mitt yrkande om avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Lindblad: Herr talman! Såsom herrarna finna, är statsutskottet i denna fråga delat i två lika manstarka hälfter. Det är således egentligen intet majoritetsförslag, som här ligger på bordet. Reservanterna äro lika många som de, som stå för statsutskottets betänkande. Men reservanterna hava delat sig i tre olika grupper på det sätt, att en yrkat bifall till Kungl. Maj:ts proposition. åtskilliga ledamöter hava hemställt om avslag å samma proposition, och åter andra hava yrkat, att laboratoriet skulle förläggas till annan plats. Detta visar just, liksom i så många andra frågor också händer, hur olika meningarna varit, när statsutskottet behandlat ärendet.

Under sådana förhållanden och på grund av dessa olika meningar anser den reservantgrupp, till vilken jag slutit mig, lämpligast att nu gå på ett avslag, i all synnerhet som den meningen nog har något fog för sig, som vill förlägga laboratoriet till annan plats än tekniska högskolans område. Förläggningen dit är nämligen av många skäl olämplig, och platsen där torde ganska snart vara upptagen. Jag tror inte heller, att man går förlustig något nämnvärt med att skjuta på frågan och låta den ligga till sig ännu ett år. Det är inte så — jag kan inte dela den uppfattning herr statsrådet här förde fram — att professuren i flygteknik kan jämföras med professuren i cellulosa. Jag tror i stället, att det är betydligt viktigare för vårt land att få en professur i cellulosa än att få en professur i flygteknik. För cellulosatillverkningen ha vi ju eget råmaterial, och landet kan utan tvivel draga nytta av den export av cellulosa, som genom professurens arbete kan framskapas, men jag tror näppeligen, att vi hava några utsikter att genom en professur i flygteknik och genom tillverkning av flygmaskiner få någon avsättning som kan tillföra oss något nämnvärt utifrån. Dessa båda professurer äro enligt min mening icke jämbördiga. Av detta skäl har det därför förefallit oss, att, eftersom resultatet av en professur i flygteknik, som skulle kombineras med ett sådant dyrbart laboratorium, inte skulle bli så särdeles stort, vi heller inte böra hasta att tillsätta professuren och uppföra laboratoriet. Jag tror, att frågan kommer att lösas, och att lösningen nog blir i enlighet ungefär med vad Kungl. Maj:t föreslagit, ehuru med laboratoriet förlagt till annan plats, om det skulle komma att byggas efter ungefär samma mått som Kungl. Maj:t föreslagit, något som jag tror kommer att bli nödvändigt då det gäller ett laboratorium av detta slag. Men det finns säkerligen möjligheter att i omedelbar närhet av tekniska högskolan förlägga detta laboratorium, och det skulle därför tvivelsutan vara till fördel, om man kunde genom uppskjutande av frågan få saken löst på ett bättre sätt än genom att anlägga det större laboratoriet invid sjukhusen och dessutom på det begränsade område, som står till tekniska högskolans förfogande. Hela detta område är inom kort bebyggt, och man kan tänka sig, att det finns andra institutioner, som behöva inrättas i direkt samband med högskolundervisningen och att högskolans tomtmark då kan vara behövlig. Därför tror jag, att det vore klokt, om man reserverade vad som återstår av tekniska högskolans tomt för att där kunna förlägga sådana mindre laboratorier eller institutioner på det återstående området och låta detta stora laboratorium uppföras utanför samma område och i mera omedelbar närhet av själva flygtrafiken.

Det är dessa skäl som gjort, att jag för min del ställt mig som reservant, och jag har ingalunda gjort detta därför att jag i princip är emot Kungl. Maj:ts förslag om upprättande av en professur i flygteknik eller ett laboratorium.

Såsom frågan nu ligger, får jag därför yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen, vilket alltså innebär avslag på såväl Kungl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan.

Herr Björnsson: För den, som intresserar sig för en lycklig lösning av det spörsmål, vi nu ha före, är det inte så lätt att veta, hur man skall rösta.

Ang.
en professor i
flygteknik vid
tekniska hög-
skolan m. m.
(Forts.)

Ang.
en professur i
flygteknik vid
tekniska hög-
skolan m. m.
(Forts.)

Det förefaller mig, som om det låge eller åtminstone kunde ligga rätt mycket berättigande i den invändning utskottet i sin motivering anført mot förläggandet av detta laboratorium till den plats, som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition, ehuru jag inte personligen kan bedöma risken av det här omtalade bullret och ej heller bedöma de utvidgningsbehov, som föreligga för tekniska högskolan för andra ändamål. Å andra sidan förefaller det mig, som om utskottet visat alltför litet positivt intresse för att få en rationell lösning av laboratoriefrågan. Jag är nämligen övertygad om att därest man skall ha en professur i ett ämne av denna art, är det nödvändigt, att man också skaffar innehavaren av denna professur möjlighet att anställa experiment i så stor skala, som är nödvändig för att försöken skola få någon teknisk och ekonomisk betydelse. Jag håller visserligen med herr Lindblad däri, att denna professur i flygteknik och en professur i cellulosateknik inte äro jämförbara, om man tänker på teknikens betydelse enbart för vår exporthandel. Men exporthandeln är dock inte allt för vårt land. Det är ju så, att vi ha professurer i en hel del ämnen, där tekniken spelar en mycket större roll för vår inhemska konsumtion än för vår export. Jag tror, att flygtekniken är av så stor betydelse redan för rent civila ändamål i framtiden, att det är oklokt, om man överhuvud anser sig på något sätt ha råd att ej försöka följa med utvecklingen och taga fatt på den på ett tidigt stadium. Det visar sig ju allt mer och mer, att om ett land en gång blivit efter i fråga om den tekniska utvecklingen, är det utomordentligt svårt att hinna fatt dem, som fått försprång. Om jag nu skall bestämma mig för huru jag skall rösta, är jag tyvärr inte i stånd att obetingat ansluta mig till den reservation, som anförts av herr Oscar Olsson, ty jag tycker, att han inte tillräckligt övertygat mig om, att statsutskottets invändningar sakna berättigande. Men å andra sidan kan jag ännu mindre ansluta mig till de reservanter, som yrkat avslag.

Jag nödgas därför rösta för utskottets förslag, men jag gör det i den bestämda övertygelsen, att har riksdagen bifallit detta utskottets förslag, så har den därmed sagt ett a, som med nödvändighet snart nog måste följas av ett b, och detta b kommer att betyda inrättande av ett flygtekniskt laboratorium i tillräcklig stor skala.

Herr statsrådet **Almkvist**: Herr talman! Det är givet, att jag för min del med glädje hälsar statsutskottets förslag om inrättandet av en professur i flygteknik vid tekniska högskolan, men jag har inte ansett detta vara i sakens nuvarande läge tillräckligt. Professurens tillkomst är motiverad därav, att undervisningen för närvarande bestrides av en speciallärare, och denne speciallärare undervisar även i facken mekanisk teknologi och maskinbyggnadskonst samt skeppsbyggeri, har två föreläsningstimmar och två övningstimmar per vecka under halva läsåret. Det står ju då uppenbart för var och en, som försöker tränga något in på detta område, att ifrågavarande undervisningstids fördelning mellan dessa discipliner icke kan i erforderlig grad ge utrymme för kravet på den undervisning och forskning, som i nuvarande tid bör ägnas flygtekniken.

Herr Nilsson i Malmö anförde bland annat som skäl för sin avstyrkande ståndpunkt, att, vad försvaret beträffar, detta i regel hämtar sina flygmaskiner och materielen från utlandet och det kommer försvaret säkerligen att fortsätta med. Man kan därför nöja sig med att följa utvecklingen i utlandet på detta område, och det kan, menade han, ske genom att man tilldelar några ingenjörer stipendier och skickar ut dem för att studera förhållandena. Det blir billigare. Ja, visserligen kan det vara sant, att det blir i någon mån billigare, men man kan fråga sig, om det är en tillfredsställande anordning. När vi i vårt land ha ett förträffligt råmaterial för framställning av motorer och

flygplan, ligger det väl nära till hands, att statsmakterna visa sig uppskatta betydelsen av att en ny industri utvecklas på detta område och gå in för det understöd, som kan vara erforderligt. Det av herr Nilsson åberopade skälet för avslag på Kungl. Maj:ts framställning synes mig alltså i stället vara ägnat att göra riksdagen betänksam, och det bör snarast verka i motsatt riktning mot vad han avsåg.

Här har vidare anförts, att inom utskottet stora betänkligheter yppats med avseende på själva förläggningsplatsen. Man har talat om två andra platser, flyghamnen och någon trakt kring Hägersten. Jag har icke förut hört dessa platser omnämnas. De sakkunniga, som ha övervägt, huruvida icke frågan kunde lösas jämväl med förläggningen ordnad på annat sätt än de sakkunniga själva nu föreslagit, hava uttalat, att det ur vissa synpunkter säkerligen vore en tillfredsställande anordning att förlägga ett flyglaboratorium vid en arméns flygplats, som är förenad med verkstäder, men enligt den nu beslutade försvarsorganisationen komma sådana verkstäder att upprättas endast i Malm-slätt och Västerås, icke i Stockholm.

Än vidare säger man, att det icke av vederbörande myndigheter särskilt starkt betonats, att en sammankoppling av de olika ändamålen bör ske på sådant sätt, att ett centrallaboratorium förläggas till tekniska högskolan. Jag vill då erinra om vad tekniska högskolans lärarkollegium, som ägnat denna fråga en mångårig och intresserad uppmärksamhet, i detta avseende uttalat. nämligen: »Skulle laboratoriet komma att förläggas till annat ställe» — än till tekniska högskolan — »så bleve det av väsentligt mindre värde för den vetenskapliga forskningen och för ingenjörsutbildningen vid högskolan, och en sådan lösning av frågan skulle därför från kollegiets synpunkt ha betraktats som högst olycklig.» Av de undersökningar och utredningar, som hava verkställts, har jag fått samma uppfattning som den här av högskolans lärarkollegium uttalade, och jag kan inte neka till, att det för mig är mycket svårt att förstå, att man icke i detta fall skulle kunna finna en anknytning lämplig mellan å ena sidan den rent vetenskapliga forskningen och den praktiska ingenjörsutbildningen å den andra, tillgodoseendet av industriens och teknikens behov. Genom ett sammanbindande av dessa intressen kan givetvis det svenska råmateriale på bästa sätt komma till användning vid tillverkning av flygplan såväl för försvarets som för den civila industriens behov, och därtill kommer, att de studerande ingenjörernas examensarbeten komma att direkt kunna ställas i den praktiska nyttans tjänst, d. v. s. komma industrien och tekniken till godo lättare, än om man skiljer dessa olika ändamål från varandra och upprättar ett mindre laboratorium för den vetenskapliga forskningen och den tekniska utbildningen och andra laboratorier för försvarets och den civila flygindustriens behov.

Jag ber därför, herr talman, att fortfarande få vidhålla min hemställan om bifall på ifrågavarande punkt till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! För min del har jag principiellt helst velat gå på ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag i detta ärende. Jag delar således fullständigt de synpunkter, som här framförts av herrar Björnsson och Oscar Olsson. Jag tror nämligen, att om denne professor skall kunna göra det gagn, som man avser, bör man ställa till hans förfogande ett bättre utrustat laboratorium än det som skulle komma till stånd enligt de anvisningar, som föreligga från utskottets sida. När jag emellertid har anslutit mig till utskottets majoritet, har jag följt minsta motståndets lag, ty i händelse man hade velat driva fram den kungl. propositionen i utskottet och valet hade stått emellan ett bifall till den kungl. propositionen eller ett avslag, hade det sannolikt blivit majoritet för avslagsständpunkten. Jag tyckte mig nämligen spåra

*Ang.
en professor i
flygteknik vid
tekniska hög-
skolan m. m.*
(Forts.)

Ang.
en professur i
flygteknik vid
tekniska hög-
skolan m. m.

(Forts.)

en så stor tveksamhet hos de ärade utskottsledamöter, som haft att förbereda detta ärende, att de icke under några förhållanden kunde väntas binda sig för det större laboratorium, som Kungl. Maj:t föreslagit. Jag kan emellertid icke dela de farhågor, som av avdelningens ordförande, herr Bergqvist, här ha anförts mot ett förläggande av ett laboratorium uppe vid tekniska högskolan. Det är ju en ovanligt spåtiöst tilltagen anläggning, och då den på sin tid uppfördes, frågade sig många, hur det skulle bli möjligt för detta lilla land att tillgodogöra sig all den lärdom, som kan bibringas de unga ingenjörerna vid denna högskola. Emellertid börjar man ju redan nu att tala om att det är så trångt där. Det kan jag dock verkligen inte riktigt taga på allvar. Det finnes visserligen några byggnader där runt omkring, men annars har man ju utrymme, så att man kan komma ända till Lilla och Stora Värtan, om man så vill. Därför har jag omöjligen kunnat gå med på de synpunkter, som framförts av dem som äro närmast ansvariga för utskottets förslag, men jag har ändå anslutit mig till detta förslag, därför att det är det mesta som står att vinna, och emedan jag anser, att det icke går för landet att undandraga sig en medverkan i fråga om forskning och utbildningen på det område, varom här är fråga. Man kan inte komma ifrån, att luftfarten har blivit en så betydande faktor, att det måste betecknas som en verklig brist, ifall man icke bereder de blivande ingenjörerna möjlighet att erhålla den tekniska utbildning på området, som kan anses nödvändig. Jag resonerar så här: bifalles utskottets förslag, kommer sedan ett större laboratorium att tvinga sig fram, och det ligger därför inte någon så synnerligen stor fara i att nu taga utskottets förslag. Det är i varje fall bättre än att ställa sig på den rena avslagsständpunkten, och det är därför jag rekommenderar denna kammare att biträda utskottets förslag. Det blir sedan alltså möjlighet att gå vidare. Jag kan omöjligen dela herr Oscar Olssons uppfattning, att man genom att nu bifalla utskottets förslag för all framtid har avskurit möjligheten att få ett laboratorium av större omfattning.

När jag nu emellertid har ordet, kan jag icke underlåta att för ett ögonblick stanna vid den opposition, som här har framförts mot utskottets förslag dels av herr Nilsson i Malmö och dels av herr Lindblad. Jag gör det, emedan jag tillföre vid behandling av frågor, som äro närbesläktade med denna, nämligen då det gällt anslag för flygtrafiken, alltid har funnit dem i spetsen för dem som varit beredda att giva snart sagt vad som helst, för att vårt land i detta avseende skulle befinna sig i spetsen bland nationerna i fråga om befrämjandet av detta nya trafikmedel. För min del anser jag, att Sverige gör en större insats för flygteknikens utveckling genom att gå den väg, som nu blivit anvisad, än genom att subventionera ett bolag, som ombesörjer reguljära flygförbindelser. Detta bolag upprätthåller en kommunikationsled och betjänar sig därvid av de medel, som genom ingenjörsvetenskapen hava frambragts. Här är det ju åter meningen att genom främjande av den ingenjörsvetenskapliga utbildningen medverka till att föra själva tekniken på detta område framåt, och det är ur den synpunkten som jag tycker, att ett anslag därtill är betydligt viktigare än subventioner till en eller annan flygrutt. Jag kan väl förstå, att de talare, som nu yrkat avslag, ha en känsla av att detta kanske så småningom kommer att gå upp för flera av riksdagens ledamöter och att det inte är så säkert, att subventionerna i fortsättningen bli så höga, som de för närvarande äro. Jag anser verkligen, att det inte skulle vara till skada, ifall man genom att göra en insats på detta område kunde minska de utgifter staten har för subventionering av flygtrafiken.

När jag sammanfattar alla dessa synpunkter, anser jag, att det här är riktigtast att följa vad statsutskottets majoritet har föreslagit, och jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Det är mycket riktigt så, som den siste ärade talaren säger, att jag och herr Lindblad stått i spetsen, då det gällt att anslå medel för flygrutter såväl till Finland som till Tyskland, Holland, England och Frankrike. Därvid har jag alltid funnit herr Kvarnzelius vara en bestämd motståndare. Nu har han emellertid visat ett så långt gående intresse, att han åtminstone vill vara med om att konstruera ihop flygplan. För min del skulle jag nästan vilja säga, att jag, ehuru jag ganska ofta varit uppe i flygplan, inte skulle vilja stiga upp i de plan, som konstrueras i vårt land. Så länge detta verkligen kan anses ganska riskabelt, tror jag, att man tills vidare får stanna vid att använda de konstruktioner, som redan äro utexperimenterade och som ha kostat åtskilliga miljoner, innan man kommit därhän. Det är dessa miljoner, som herr Kvarnzelius nu har lika gott om som han har ont om dem, när det gäller att omsätta tankarna i det praktiska livet.

Herr statsrådet har fäst sig vid ett uttryck, som jag hade i mitt sista anförande. Jag yttrade, att Sverige liksom hittills finge köpa sina flygplan i utlandet. Jag medger, att jag borde ha gjort den satsen litet fylligare, ty Sverige köper icke alla plan från utlandet. Man nöjer sig ibland med att köpa konstruktioner och modeller. För övrigt kan jag anmärka, att man till och med i onödan har köpt plan från utlandet för försvarets räkning. Man har rentav köpt flygplan från utlandet, innan riksdagen ens lämnat något anslag därtill. Även här i Sverige finns det en flygmaskinsindustri, men den får nöja sig med att kopiera utländska förebilder. Från denna industri exporteras flygplan både för civila och försvarsändamål. Men om det alltså redan finnes en sådan industri här, tror jag dock, att riksdagen gjorde klokt i att icke för närvarande hänge sig åt förhoppningar om stora forskningsresultat, ty vi äro långt efter. När vi tillräckligt länge observerat vad som finnes och märka, att man har förutsättningar för en större produktion, är tiden inne att gripa sig an uppgiften med kraftigare tag. För ögonblicket är det onödigt.

Jag vill än en gång fästa herrarnas uppmärksamhet på att det såväl i herr Kvarnzelius' tal som i herr Oscar Olssons och även herr Bergqvists tal ligger någonting obestämt. En talare säger, att om vi i dag godkänna statsutskottets förslag, ha vi godkänt ett litet laboratorium, och då behövs inte det större. Herr Kvarnzelius åter förklarar, att den tid nog kommer, då vi behöva det större laboratoriet, men vi kunna tills vidare taga det mindre. Jag undrar, herr talman, om det icke under sådana omständigheter är klokast att nu bifalla avslagsyrkandet i avvaktan på ett förslag, som lägger forskningsinstitutet och den praktiska flygverksamheten sida vid sida. Jag tror, att det är den enda riktiga lösningen, och jag vidhåller därför mitt avslagsyrkande.

Herr Asplund: Jag är alldeles ense med den föregående talaren om att man bör försöka tillgodose behovet av ett laboratorium för undervisningen samtidigt med att man tillgodoser näringslivets och försvarsväsendets behov av ett större laboratorium, men man behöver därför icke alls göra några större ändringar i utskottets förslag. Statsutskottet har icke föreslagit riksdagen att bevilja något anslag för ett litet laboratorium. Utskottet har endast i motiveringen uttalat sig för att ett sådant litet laboratorium nu borde inrättas vid tekniska högskolan, medan utskottet skjutit det större institutet på framtiden. Vi äro ett par reservanter, som ha ställt oss på den linjen, att vi gå med på statsutskottets kläm, men vilja stryka den punkt i motiveringen, där det uttalas, att man nu bör anlägga ett litet laboratorium vid tekniska högskolan. Av den föregående utredningen framgår, att det icke är nödvändigt, att man i samma ögonblick, som man anställer en professor i flygteknik, inrättar ett

Ang.
en professor i
flygteknik vid
tekniska hög-
skolan m. m.
(Forts.)

Ang.
en professur i
flygteknik vid
tekniska hög-
skolan m. m.
(Forts.)

sådant laboratorium, då det redan finnes laboratorier av olika slag vid tekniska högskolan, där de nödvändigaste provningarna av motorer och material ändå kunna göras. Fastän jag anser, att det större laboratoriet är en nödvändighet, har jag funnit, att statsutskottet anfört skäl, som tala för att man icke bör förlägga det till tekniska högskolans omedelbara närhet. Utskottet har talat om det buller, som skulle komma att störa verksamheten vid de sjukhus, som äro belägna i högskolans omgivning, och jag vill tillägga, att det även saknas möjligheter att få aeroplan förda direkt till ett där beläget laboratorium. Det förefaller mig vara betydligt förnuftigare, om man exempelvis vid den några kilometer från högskolan belägna Stockholms flyghamn, till vilken man har goda kommunikationer, kunde lägga ett större laboratorium, varom förslag kan framläggas efter en förnyad utredning.

Jag ber därför att få yrka bifall till den reservation, som anförts av statsutskottets vice ordförande och mig. Vi yrka däri bifall till utskottets motivering till och med orden »lugnet vid sjukhusen». Därefter strykes nästa mening: »Men även fränsett nu nämnda förhållande, förefaller det utskottet, som om det föreslagna laboratoriet och det i samband härmed ifrågasatta flygtekniska institutet innebure en organisation av alltför stora mått i förhållande till övriga vid högskolan representerade ämnesgrenar, av vilka ett flertal torde få anses vara av en betydligt större vikt för landets näringsliv än det nu föreslagna nya ämnet.» Vi ha icke kunnat finna, att det är nödvändigt, att olika ämnesgrenar skola ha precis lika stort utrymme för laboratorier. Vi anse, att om man inom ett ämne huvudsakligen sysslar med exempelvis mikroskopiska undersökningar, kan man där nöja sig med ett mindre utrymme, än om man skall handskas med flygmaskiner. Vi vilja vidare stryka den därpå följande meningen: »Den institution, varav en professor i flygteknik vid högskolan givetvis är i behov, torde lämpligen, såsom jämväl de sakkunnige alternativt omnämnt, böra anordnas i proportion till de övriga institutionerna vid högskolan och i likhet med dessa ingå såsom en del i högskolans allmänna organisation.» Då man nu ändå inte beviljar anslag till detta mindre laboratorium, ha vi ansett det vara onödigt, att man binder sig för detsamma. Det blir obehövt om en kommande riksdag beviljar medel till det större laboratoriet och detta förlägges inom måttligt avstånd från tekniska högskolan.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Vid åtskilliga tillfällen har herr Trygger försökt i kammaren inskräpa en sak. Herr Asplund strävade i dag efter att följa honom i detta avseende, och jag tror, att han gjorde det med full rätt. Herr Trygger har nämligen åtskilliga gånger påvisat för kammaren, att när det gäller ett förslag, som kamrarna avslå, så är det inte så kinkigt, vad som står i motiveringen, ty då äro kamrarna inte bundna vid den motiveringen. När det däremot gäller att bifalla ett förslag, är det ganska viktigt, vad motiveringen innehåller, ty då äro kamrarna bundna därav. Erfarenheten har under årens lopp lärt mig, att herr Trygger nog har haft alldeles rätt, när han gång på gång velat inpränta detta hos kammarens ledamöter, speciellt hos mig vid ett par tillfällen, fastän jag då inte trodde så mycket på det.

Nu i dag är det herrar Björnsson och Kvarnzelius, som inte tro så mycket därpå. Jag förmodar emellertid, att herrar Björnsson och Kvarnzelius komma att ångra sig, då de inte tro, att motiveringen har mindre betydelse, då det gäller avslag än då det gäller bifall. Herrar Björnsson och Kvarnzelius vilja nu precis detsamma som Kungl. Maj:t, och detta sitt förslag tillstyrka de i en motivering, som går ut på någonting annat än vad Kungl. Maj:t vill, och det är det, som är farligt. Kungl. Maj:t vill ha ett stort laboratorium och anser med full rätt, att det är galet att, när ändå det större laboratoriet är nödvändigt,

även ha ett mindre, men onödigt laboratorium, som ju måste medföra ökade kostnader. Här gå herrar Kvarnzelius och Björnsson in för att riksdagen i dag skall i motiveringen uttala sig för det laboratorium, som inte behövs, och så frågar herr Kvarnzelius mig, hur jag kan bevisa, att vi inte, ifall vi fatta beslut i överensstämmelse med statsutskottets hemställan, kunna få det större laboratoriet. Vi ha — menar han — uttalat oss för ett laboratorium, det få vi nu. Sedan skola vi ha ett laboratorium till. Det blir minsann inte så lätt, skulle jag tro, att erhålla även detta andra laboratorium, det får nog herr Kvarnzelius se, när han en annan gång skall stå i denna kammare och tala därför. Herr statsrådet Almqvist har logiskt sett alldeles rätt, när han fruktar för denna motivering. Jag skulle inte hesitera att rösta för utskottets förslag med strykande av motiveringen, men då det inga utsikter finns, att ett sådant förnufvigare yrkande bleve bifallet, anser jag all försiktighet bjuda, att man håller sig till Kungl. Maj:ts förslag.

Nu har ju också, såvitt jag förstår, herr Björnsson inte några som helst skäl att tro utskottet mer än tekniska högskolans rektor och lärarkollegium i fråga om utrymmena vid högskolan. Jag förstår och jag har ingenting emot, att kammaren har skyldig respekt för statsutskottet. Det bör kammaren kanske ha: men det skall vara måtta på vördnaden. I detta fall anser jag, att det är fullkomligt uppåt väggarna att säga, att rektor och kollegium vid tekniska högskolan inte begripa högskolans bästa i fråga om utrymmena, men statsutskottet, speciellt statsutskottets andra avdelning, förstår sig på dessa saker! Vad ha vi egentligen för kvalifikationer i den vägen, som övergå den ansvariga myndighetens? Herr Kvarnzelius är ju i detta avseende fullt och helt på samma sida som jag, och det är därför jag vågar vara litet vanvördig mot statsutskottet, ty jag har så gott sällskap. Herr Kvarnzelius har aldrig kunnat taga detta skäl från statsutskottet på allvar, säger han. Det är något starkare än vad jag vågar uttrycka mig. Jag tror emellertid, att herr Kvarnzelius har rätt. Det är alldeles säkert, att utrymmena på tekniska högskolan, även utan att man utvidgat sig ända bort mot Värtan, äro av den arten, att man inte behöver taga statsutskottet på allvar i det hänseendet.

När så är, har ju Kungl. Maj:t fullständigt rätt, då Kungl. Maj:t vill ha laboratoriet förlagt just här på tekniska högskolans område. För övrigt visa ju de kartor, vilka ju studerat — såsom avdelningens ordförande måste erkänna, ifall han tar till orda mot mig ännu en gång — att det finns utrymme för ett par institutioner till utom denna. Han har ju själv visat detta för statsutskottet.

Såvitt jag kan förstå, är det följaktligen här något annat, som man vill ha fram, och vad man vill är just att stjälpå förslaget om det större laboratoriet genom att i dag låta riksdagen antaga den här föreslagna motiveringen. Och det är detta, som jag har velat opponera mot. Jag vill till och med opponera däremot till den grad, att jag hellre ansluter mig till avslagsyrkandet, än jag går på utskottets förslag. Jag är endast mycket ledsen för att herrar Johan Nilsson och Lindblad inte i utskottet argumenterade på samma sätt som de göra här i dag, ty hade de åsikter, de här ge uttryck för, blivit nedskrivna i motiveringen, hade man inte behövt hysa några farhågor i dag i detta avseende, om nämligen det blivit majoritet för en sådan motivering. Här stå båda dessa herrar i dag och argumentera — den ene litet mera vagt, den andre alldeles uttryckligt — på det sättet, att de ha ingenting emot att nästa år antaga Kungl. Maj:ts förslag, när frågan blivit för oss framlagd på ett bättre sätt, eventuellt under den förutsättningen, att institutionen kommer att ligga på annat ställe än på tekniska högskolans område. Ja, den motiveringen är ju inte farlig för Kungl. Maj:t, ty den säger ju till Kungl. Maj:t: undersök till

Ang.
en professur i
flygteknik vid
tekniska hög-
skolan m. m.

(Forts.)

nästa år, om inte laboratoriet kan läggas på någon annan plats än de tomter, som nu stå till tekniska högskolans förfogande. I så fall skola vi taga förslaget, när det då kommer. — Men dessa tankar komma ju aldrig fram i utskottets utlåtande och inte heller i reservationen, och de stå i mycket dålig samklang med den motivering, som herr Johan Nilsson först framkom med, nämligen att vi en längre tid skola parasitera på utlandet, innan vi göra någonting själva. Vi skola först under tillräckligt lång tidpunkt anställa observationer, säger han. För vanligt språkbruk betyder detta inte: vi skola fundera till nästa år, och då skola vi vara färdiga att göra någonting. Men när herr Johan Nilsson har dessa åsikter, är det ledsamt, att han inte förut framhållit dem.

Jag kan följaktligen med så mycket lugnare samvete gå på det rena avslagsyrkandet, om Kungl. Maj:ts förslag här slås ut, med den motivering, som båda talarna för reservationen, såväl herr Johan Nilsson som herr Lindblad, i dag anført, en motivering, som direkt inbjuder Kungl. Maj:t att komma tillbaka nästa år med förslag om det större laboratoriet. Jag är naturligtvis mycket glad över att dessa herrar på detta sätt ha fixerat sin ståndpunkt i dag. Det enda, som bekymrar mig, är den ståndpunkt, som utskottets ordförande har intagit och som så lätt kan förleda kammaren att gå utskottets vägar och förstöra möjligheterna för genomförande av den lösning, som han själv vill ha och vilken tydligen i grund och botten är densamma som Kungl. Maj:ts.

När således, herr talman, utredningen är fullständig och noggrann, när vederbörande myndigheter — tekniska högskolans rektor och lärarkollegium — inte ha haft någonting att erinra i fråga om utrymmet för den planerade institutionen, när alla sakliga skäl tala för Kungl. Maj:ts förslag, då måste jag vidhålla mitt yrkande om bifall till den kungl. propositionen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt angående utskottets hemställanden i punkterna a)—d), vidare särskilt rörande utskottets hemställan i punkten e) samt slutligen, om anledning därtill gäves, beträffande utskottets motivering.

Sedermera gjordes till en början enligt de i fråga om punkterna a)—d) förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i dessa punkter hemställt; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Rörande punkten e), fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Oscar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 100 punkten e), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och bifalles Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Ang.
en professor i
flygteknik vid
tekniska hög-
skolan m. m.
(Forts.)

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja --- 54;

Nej --- 49.

Vidkommande motiveringen, yttrade nu vidare herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets yttrande skulle godkännas, dels ock, av herr *Asplund*, att kammaren skulle godkänna det yttrande, som förordats i den av honom och herr *Anderson* i Råstock vid utlåtandet avgivna reservationen.

Därpå gjorde herr talmannen propositioner jämlikt de i fråga om motive- ringen förekomna yrkandena och förklarade sig anse propositionen på godkän- nande av utskottets yttrande, vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Asplund* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter gi- ven varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande ly- delse:

Den, som i avseende å motiveringen i statsutskottets utlåtande nr 100 god- känner utskottets yttrande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej. bifalles herr *Asplunds* yrkande i ämnet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Herr statsrådet *Lyberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 249, angående godkännande av ett avtal mellan Sverige och Tyska riket angående utjämnande av den in- och den utländska beskattningen, särskilt till undvikande av dubbelbeskattning, såvitt angår direkta skatter. m. m.; samt

nr 250, angående godkännande av en mellan Sverige och Spanien underteck- nad förliknings- och skiljedomstraktat.

Föredrogos änyo statsutskottets utlåtanden:

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkt 18 av statsverkspropo- sitionens åttonde huvudtitel framlagda förslag angående ny värmeledning och införande av elektrisk belysning i nationalmuseibyggnaden m. m.; samt

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkt 95 av statsverkspropo-

sitionens åttonde huvudtitel framlagda förslag angående nybyggnad för de geologisk-mineralogiska och geografiska institutionerna vid universitetet i Lund.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Anslag
till en svensk
professur i
Dorpat.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för uppehållande av en professur i svenska språket och litteraturen vid universitetet i Dorpat i republiken Estland.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte under åttonde huvudtiteln, avdelning E. Universitetet, den medicinska undervisningen m. m. underrubrik Gemensamma universitetsändamål bevilja för uppehållande vid universitetet i Dorpat i republiken Estland av en professur i svenska språket och litteraturen under fem år, räknat från och med den 1 juli 1928, ett belopp av 37,500 kronor samt därav för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra anslag av 7,500 kronor att utgå i enlighet med de närmare föreskrifter Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt meddela.

Herr Holmgren: Herr talman! Jag måste bekänna, att jag känner mig rätt tveksam om lämpligheten av att svenska staten bekostar en professur av detta slag i Estland. Jag kan inte känna mig övertygad om att en sådan professur har så stor betydelse för de svenska intressena, att det kan anses vara motiverat, att Sverige bekostar densamma. Jag kan inte heller finna, att det är riktigt klarlagt, att det inte, om man skall upprätta sådana professorer i främmande länder, skulle finnas åtskilliga andra universitet utomlands, som för Sverige hade större betydelse än detta och där det skulle vara lika väl eller bättre motiverat att man, för stimulerande av intresset för den svenska kulturen och för spridande av kännedom om och en bättre uppskattning av densamma, inrättade liknande professorer. Jag måste, när jag läser handlingarna i ärendet, komma till den uppfattningen, att det i ganska hög grad är sentimentala skäl, som avgjort denna sak, och jag undrar, ifall de inte ha fått göra sig gällande mer än vad som är klokt.

Jag vill inte, herr talman, här framställa något yrkande, men jag har velat till protokollet anteckna min tveksamhet i frågan.

Herr Bergman: Jag har icke för avsikt att uppehålla kammaren med något längre anförande, jag vill endast med anledning av den föregående ärade talarens yttrande, att betydelsen av denna professur för de svenska intressena icke skulle vara så stor, säga, att det enligt min tanke ingalunda är utan betydelse, att man från svensk sida visar, att man sätter värde på den alldeles enastående sympati, som från estniska folkets sida alltid har visats Sverige och svenskarna. Här ha vi ett tillfälle där vi kunna visa vår uppskattning därav. Det finnes enligt min erfarenhet knappast något land i världen, där känslan för värdet av Sverige och den svenska kulturen är så varm som just där. Man bevarar där i det bästa minne den gamla, goda svenska tiden, som det jämt och ständigt heter på folkets läppar.

Nu kan man ju, som den ärade talaren, säga, att det kanske ligger någon sentimentalitet i dessa känslor, men det är inte allenast sentimentala skäl, utan det är också påtagliga realiteter, som tala för ett beslut i enlighet med utskottets hemställan. Vi ha under lång tid, mer än två hundra år, så att säga haft vårt fönster åt öster tillbommat. Vi känna detta folk, som har delat öden

med Sverige under 150 år, bra litet, ehuru det hör till våra närmaste grannar. Det råder en starkt känd önskan hos folket därute, att en närmare kulturell förbindelse skall komma till stånd mellan Sverige och Balticum. Ingen kan misstänka våra dagars Sverige för att ha några politiska avsikter i denna sak. Det är uteslutande fråga om ett kulturellt samarbete. Ingen kan väl vidare vara blind för betydelsen av våra handelsförbindelser österut. Och spridningen av kännedomen om vårt språk är i detta avseende av den allra största betydelse. Detta är ju ett reellt intresse för Sverige. Men så tillkommer därtill att man just från estnisk sida anser sig ha det största gagn av ett permanent centrum för undervisningen i svenska språket. Det lilla handtag, som Sverige nu kan giva, synes mig vara i alla avseenden att anbefalla. Det kan erinras om att en så pass avlägsen stat som Frankrike har upprättat en lärostol därstädes i fransk litteratur, och det till och med ehuru det redan förut vid universitetet finns en professur i romanska språk, såsom ju i allmänhet är fallet vid alla större universitet. Är det icke ännu mera naturligt, att vi, som äro närmaste grannar, göra något för vårt språk och vår litteratur?

Men det tillkommer även en annan omständighet, som icke heller saknar sin betydelse. Den ärade talaren sade, att det kanske finnes andra universitet, som man snarare borde tänka på än detta, när det gäller upprättandet av en professur i svenska språket och litteraturen, eller åtminstone borde man tänka på dem på samma gång som man tänker på detta universitet. Då vill jag säga, att detta universitet intager en alldeles säregen ställning i förhållande till Sverige, därigenom att det är grundlagt av svenska statsmakter. Det är stiftat av Gustav Adolf 1632 och organiserat av Johan Skytte under en för vår kulturutveckling och vårt högre undervisningsväsen högst betydelsefull tid, och det har därefter under närmare 100 år varit en svensk högskola. Flera av Sveriges främsta män under 1600-talet ha verkat där. Flera hundra svenska studenter ha där fått sin utbildning och ha sedermera där blivit bärare för den svenska kultur, som i väsentliga stycken även under ändrade politiska förhållanden bildat en solid grundval för estniska folkets undervisningsväsen och folkbildning. Det är dessa svenskar, som i sin egenskap av ledande män och svenska ämbetsmän under den tiden ha efterlämnat det utomordentligt goda minne, som ännu mer än 200 år efteråt har resulterat i att man i alla samhällsklasser utan meningsskiljaktighet talar med så stor sympati om vårt land och folk. Det kan icke anses olämpligt, att en svensk lärostol även i våra dagar får utgöra ett litet svenskt inslag i detta talrikt besökta och ganska internationella universitet.

Jag ber för min del att få på det varmaste yrka bifall till Kungl. Maj:ts av utskottet enhälligt tillstyrkta proposition.

I detta anförande instämde herr *Lithander*.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående materiell för nykterhetsundervisningen m. m.

I detta utlåtande hade utskottet, med förmälan, att utskottet icke funnit något att erinra mot Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag, hemställt, att riksdagen måtte under åttonde huvudtiteln, avdelningen K. Folkbildningsåtgärder i övrigt samt rubriken Nykterhetens främjande för budgetåret 1928—1929 anvisa att under de villkor, som av Kungl. Maj:ts provades lämpliga, utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel:

Anslag
till en svensk
professur i
Dorpat.
(Forts.)

Ang. en
handledning i
alkoholfrågan
för motor-
fordomsforare
m. m.

Ang. en
handledning i
alkoholfrågan
för motor-
fordonsförare
m. m.
(Forts.)

- a) för utarbetande av materiell för nykterhetsundervisningen i anslutning till (den blivande handledningen i nykterhetsfrågan ett extra reservationsanslag av 5,000 kronor;
- b) för utarbetande, utgivning och spridning av en handledning i alkoholfrågan för motorfordonsförare m. fl. ett extra reservationsanslag av 25,000 kronor.

Herr **Boman**: Herr talman! Under punkt b) hemställes om ett extra reservationsanslag av 25,000 kronor »för utarbetande, utgivning och spridning av en handledning i alkoholfrågan för motorfordonsförare m. fl.» Läser man den kungl. propositionen, så finner man, att det är meningen, att det skall utarbetas en handledning, som, att döma av de riktlinjer, vilka äro uppdragna för densamma, inte blir alltför lättsmäkt eller intressant, och jag skulle tro, att den icke blir läst av dem, som möjligen behövde läsa den, men däremot blir den kanhända läst av sådana, som alldeles kunde undvara det, som inte behöva denna undervisning.

Jag skulle emellertid inte våga taga till orda i denna fråga eller uttala mig emot anslaget, om inte förhållandet vore det, att det enligt meddelande i tidningarna hos Kungl. Maj:t ligger en framställning ifrån Kungl. automobilklubben, där det begäres, att Kungl. Maj:t skulle tillåta, att en handledning för motormän, som klubben vill utgiva, utdelas genom länsstyrelserna till alla de personer, som erhålla körkort. Broschyren skulle sålunda få en mycket stor spridning. Den avser att lämna kännedom om vad en bilist bör veta, och det påpekas i inlagan till Kungl. Maj:t, att det gäller nykterhet, korrekt körning i kurvor och vid järnvägsövergångar, hur man skall köra för att undvika slirning och dylikt. Då automobilklubben vill bekosta tryckningen av en sådan broschyr och denna sedermera kommer till så allmän kännedom som här avses — jag föreställer mig nämligen, att Kungl. Maj:t icke kan ställa sig avvisande — läser det väl icke vara lämpligt, att det skall utdelas en annan broschyr, som tar upp en viss detalj, nämligen nykterheten, den speciella nykterheten, om jag får använda uttrycket.

Jag skulle vilja hemställa, om det inte kunde ordnas ett sammanförande av dessa bägge broschyrer, ty eljest blir det väl så, att det utdelas en broschyr, som blir läst, och en, som inte blir läst, och 25,000 kronor användas »för nykterhetens främjande», utan att medföra något gagnande.

Jag har intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för fortsatt uppehållande av Dalautredningens verksamhet;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av viss fastighet för Strängnäs hospitals räkning;

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till statskontoret;

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker, m. m.;

nr 109, i anledning av väckt motion om ävägbringande av utredning och

förslag rörande personalens vid mynt- och justeringsverket uppförande på ordinarie stat; samt

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av posthusbyggnad i Vasastaden i Stockholm.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m. ävensom en i ämnet väckt motion:

nr 36, med förslag till ändring av rubriken 1135 i gällande tulltaxa; samt nr 37, i anledning av väckta motioner angående revision av rusdrycksförsäljningsförordningen och därmed sammanhängande författningar m. m.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion angående åtgärder till skydd för musikutövande företag m. fl. mot oskäligt uppdrivna ersättningsanspråk från rättighetsinnehavare enligt lagen om rätt till litterära och musikaliska verk, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion, L: 182, angående vissa av enskilda föreningar eller klubbar anordnade nöjeställningars inordnande under gällande bestämmelser för offentliga tillställningar, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Då alla ärenden på föredragningslistan nu blivit behandlade, medgav kammaren, på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 147, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Uppsala stad.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 249 till bevillningsutskottet och nr 250 till konstitutionsutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.06 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 4 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Herr statsrådet *von Stockenström* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 251, angående upplåtelse av mark till institutet för husdjursförädling m. m.

Justerades protokollen för den 28 och den 30 nästlidne april.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete; och

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa beslut, som fattats av den internationella arbetsorganisationens konferens vid dess tionde sammanträde i Genève år 1927.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 5 §§ i lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänsteinnehavares rätt till pension;

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse;

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionering av besiktningsmän vid exportslakterier och andra enskilda, under offentlig kontroll ställda slakteriinrättningar; samt

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för befattningshavare vid domkapitlens expeditioner m. m., i vad avser viss ersättning till prästerskapets änke- och pupillkassa från ett under elfte huvudtiteln uppfört förslagsanslag.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 154, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arv m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fylleri m. m.;

nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 15 och 41 i förordningen den 15 juni 1923 om motorfordon;

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 10 och 11 §§ i förordningen den 16 maj 1884 angående patent; samt

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 10 mars 1923 med vissa bestämmelser rörande hyra.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 39, rörande ändring i lagen om bredden å hjulringar å arbetsåtkdon på landet;

nr 40, rörande införande av kyrkofullmäktigeinstitutionen;

nr 41, rörande provisorisk förlängning av förordningen den 26 juli 1926 angående utförselbevis för råg och vete m. m.;

nr 42, rörande vissa inrikes postavgifter;

nr 43, rörande förordning angående skyldighet att inhämta polismyndighets tillstånd till vissa nöjeställningar m. m.;

nr 44, rörande tillägg till tulltaxans rubriker 693—695 samt angående tullen å vissa slag av skodon;

nr 45, rörande förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdicka;

nr 46, rörande upphävande av tullen å karbidkväve;

nr 47, rörande ändrad lydelse av 9 § i lagen om tillsyn å fartyg m. m.;

nr 48, rörande viss ändring i den vid förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, i vad angår hydreringsprodukter av naftalin;

nr 49, rörande förordning angående förfarandet i vissa fall vid oriktig avgiftsberäkning hos tullverket;

nr 50, rörande förordning om ändrad lydelse av §§ 1 och 4 i förordningen den 15 november 1912 om provianteringsfrilager; samt

nr 51, rörande lag om tillägg till 5 § i lagen den 17 oktober 1900 om straffregister.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 466, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion i fråga om ändring i kungörelsen angående kommissionärer för anskaffande av arbetsanställning, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt andra tillfälliga utskott.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Dahl, Georg*, för tiden från och med den 13 till och med den 26 innevarande månad på grund av styrkt sjukdom.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändrad lydelse av § 17 riksdagsordningen;

bankoutskottets memorial och utlåtanden:

nr 41, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande vissa punkter av bankoutskottets utlåtande nr 30, angående vissa framställningar

Första kammarens protokoll 1928. Nr 28.

rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 42, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkterna 1 och 2 av bankoutskottets utlåtande nr 32, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer;

nr 43, med föranledande av andra kammarens återremiss av vissa delar utav bankoutskottets utlåtande nr 32, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer;

nr 44, i anledning av väckt motion angående ordnande av planen framför och omkring riksdagshuset m. m.; och

nr 45, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning rörande om- och tillbyggnadsarbeten m. m. inom riksbankens fastighet i Nyköping;

första lagutskottets utlåtande nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen m. m.; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion, I: 180, om skrivelse till Konungen angående utfärdande av bestämmelser om vad som skall iakttagas vid förande av styckegods som däckslast.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 10 och bevillningsutskottets betänkande nr 38.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 251.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.40 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.